

Зима О.Г., Каркальова П.І.

РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ЯК СПОСІБ ПОКРАЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Досліджено стан навколишнього середовища в Україні та світі та виділено найбільш забруднені території, виділена нормативно-правова база у сфері захисту навколишнього середовища та діяльності в сфері зеленого туризму в Україні.

Исследовано состояние окружающей среды в Украине и мире, определены наиболее загрязненные территории, выделена нормативно-правовая база в сфере защиты окружающей среды и деятельности в сфере зеленого туризма в Украине.

The environmental conditions in Ukraine and in the world were researched in this article. Also the most polluted territories were defined. The research of Ukrainian normative legal base in environmental protection and conditions of activity in eco tourism's sphere was shown.

Ключові слова: екологія, зелений туризм, суб'єкти туристичної діяльності, державне регулювання.

Постановка проблеми. Стан екології є одним з визначальних факторів розвитку туристичної галузі. Країни з низьким рівнем забруднення навколишнього середовища (Хорватія, Швейцарія, Фінляндія) є більш привабливими як для туристів, так і для потенційних інвесторів. Тому держава та суб'єкти туристичної діяльності повинні бути взаємо зацікавлені у покращенні екології країни. Туристична галузь також несе відповідальність за стан навколишнього середовища та покликана покращувати його. Таким чином, актуальною проблемою туристичної галузі є розробка таких видів туризму та таких туристичних маршрутів, які будуть сприятливо впливати на навколишнє середовище, що зумовлює актуальність дослідження.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності покращення екологічної ситуації в Україні через розвиток зеленого туризму в регіонах країни. Об'єктом дослідження виступає сучасний стан природного навколишнього середовища. Предмет – розвиток зеленого туризму для покращення екологічного стану України.

Для досягнення поставленої мети ставляться наступні задачі: дослідження сучасного стану навколишнього середовища навколишнього середовища в Україні та світі, визначення найбільш забруднених регіонів країни та світовий досвід покращення екологічного стану; дослідження нормативно-правової бази України у сфері охорони навколишнього середовища.

Сьогодні дослідженню екології приділяється велика увага. Наднаціональні органи зовнішнього контролю (ООН, Європарламент) закликають уряди усіх країн проводити заходи, спрямовані на покращення екологічного стану планети. Проводяться конференції, присвячені темам екології та туризму. В межах Другої всесвітньої конференції, присвяченої темам екології та туризму, яка відбулася у Давосі у 2007 р., скликаної Всесвітньою туристичною організацією (ЮНВТО) спільно з Програмою ООН по навко-

лишньому середовищу (ЮНЕП) та Всесвітньою метеорологічною організацією (ВМО) уряди та міжнародні організації були покликані через свої повноваження виконувати заходи по покращенню екології. Одним із засобів досягнення мети було названо збільшення біологічного різновиду природних екосистем. Також у 2010 р. у Копенгагені (Данія) був проведений Кліматичний самміт, де вирішувалися питання скорочення викидів парникових газів. Згідно з заявою Американського президента, Америка зобов'язується зменшити викиди парникових газів на 17% до 2020 р. та на 80% – до 2050 р.

До основних дат в історії екологічного руху відносяться:

1. 1971 р. – заснування «Грінпіс».
2. 1992 р. – на Всесвітній нараді, присвяченій питанням навколишнього середовища у Ріо-де-Жанейро прийнята конвенція про зміни клімату, які підписали 180 країн.
3. 1997 р. – підписання Кіотського протоколу представниками 140 країн.
4. 2008 р. – Міжнародне аналітичне управління Merrill Lynch представило новий світовий індекс, який відслідковує викиди вуглецю.
5. 2010 р. – Кліматичний самміт у Копенгагені.

Під забрудненням навколишнього середовища розуміють забруднення атмосфери, світового океану та ґрунту. Багато вітчизняних та зарубіжних дослідників публікують дослідження по даній проблематиці. Професор Д. Пайментел у журналі «Human Ecology» опублікував статтю, у якій стверджується, що забруднення навколишнього середовища проводять до підвищення смертності населення планети. 80 % усіх інфекційних захворювань переносяться через воду, до того ж забруднення води сприяє розмноженню малярійних комарів, через що щорічно помирає близько 2 мільйонів чоловік. Отруйні викиди у атмосферу «вбивають» приблизно 3 мільйонів чоловік на рік [4, 15]. Також американські вчені компанії «Mercer Research Institute» склали щорічний звіт «Про рівень здоров'я та Санітарії» в 215 містах світу, Які були названі найбільш забрудненими містами на планеті [7]. Результати звіту наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. Рейтинг найбільш забруднених міст у світі

Місце	Місто	Пункт	Причина
1	Баку (Азербайджан)	27,6	Низька якість води, високий рівень забрудненості повітря
2	Дакка (Бангладеш)	29,6	Високий рівень забруднення питної води, загазованість повітря
3	Антананаріву (Мадагаскар)	30,1	Нестача питної води
4	Порт-о-Пренс (Гаїті)	34	
5	Мехіко-сіті (Мексика)	37,7	Промислові відходи, автомобільні вихлопи

Слід зазначити, що українське місто Чорнобиль за даними звіту американської екологічної групи інституту Блексмїтта у 2008 р., опини-

лось на восьмому місці у рейтингу найбільш забруднених місць планети. Через аварію на Чорнобильській АЕС у багатьох областях країни й досі спостерігається підвищений рівень радіації. Найгірші показники у рейтингу має місто у Китаї Лінфень через забруднення навколишнього середовища вугіллям та вихлопними газами [5, 15].

Слід відзначити, що світова спільнота приймає заходи для покращення екологічної ситуації. Так, найбільш великі міста світу зобов'язались визначити та ввести в дію стратегії скорочення викидів парникових газів у рамках трьох ініціатив:

1. Створення організації «Мережа по зменшенню впливу на клімат (CN Net)». Організація діє за підтримки ЮНЕП (Програма ООН по навколишньому середовищу) та охоплює більш ніж 100 країн–учасників, міст та міжнародних компаній (Сан-Пауло, Ванкувер).

2. «C40 cities» – група міст, яка включає в себе 40 найбільших міст у світі та 17 міст–асоціативних членів, які зобов'язались боротися з глобальними змінами клімату (Париж, Варшава, Москва, Берлін).

3. Міста, які поставили за мету зниження CO₂ в атмосфері (Лагос, Вайтакер, Копенгаген).

Для досягнення поставленої мети виконуються наступні заходи: планування ефективних господарських структур, які забезпечують більш низьке споживання електроенергії на душу населення, контроль розростання міст, розробка ефективної системи громадського транспорту, збільшення виробництва та використання відновлюваної енергії та альтернативного пального [6, 40].

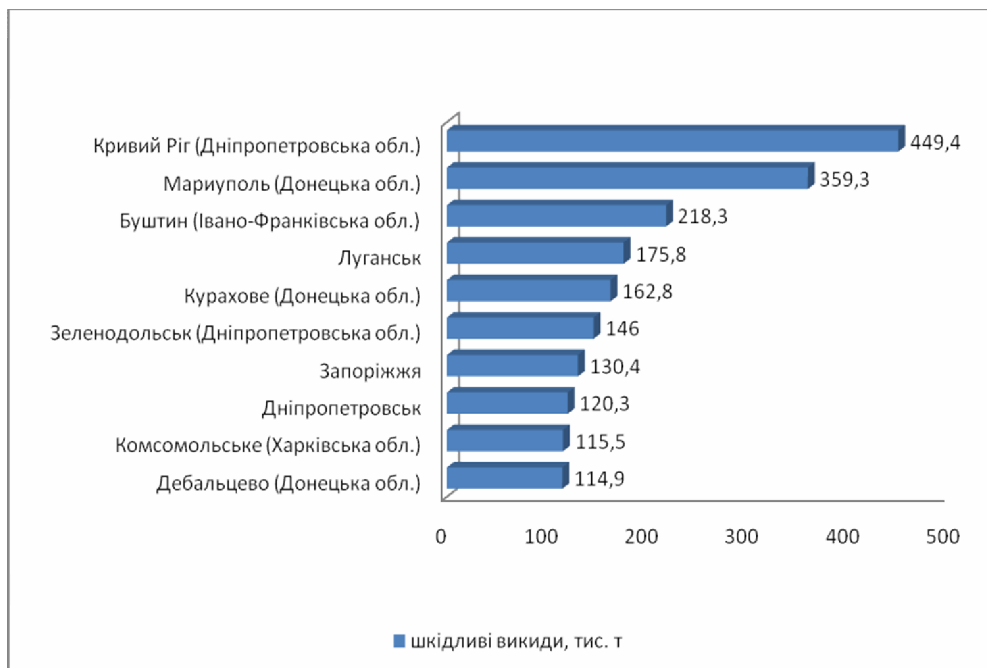

Рис. 1 Міста України з найбільшими викидами шкідливих речовин

Вітчизняні вчені також займаються дослідженням проблем екології та їх впливу на людину: вчені Центральної геофізичної обсерваторії обчи-

слили індекс забруднення атмосфери, який вважається найбільш об'єктивним показником якості повітря. Результати вимірювання 162 постів, проведених у 53 містах України, показали, що найбільш забрудненим містом в Україні є Красноперекопськ, при цьому місто Київ опинилося на 23 місці зі 53 міст. На другому місті – Дніпродзержинськ, на третьому – Армянськ, на четвертому – Одеса, на п'ятому – Донецьк.

Крім цього, за даними Держкомстату, найбільш забрудненим містом України є Кривий Ріг (Дніпропетровська обл.), де викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2008 році склали 449,4 тис. т [7, 7]. Рейтинг найбільш забруднених міст України представлений на рисунку 1.

Також були підраховані викиди по обласним центрам України (рис. 2).

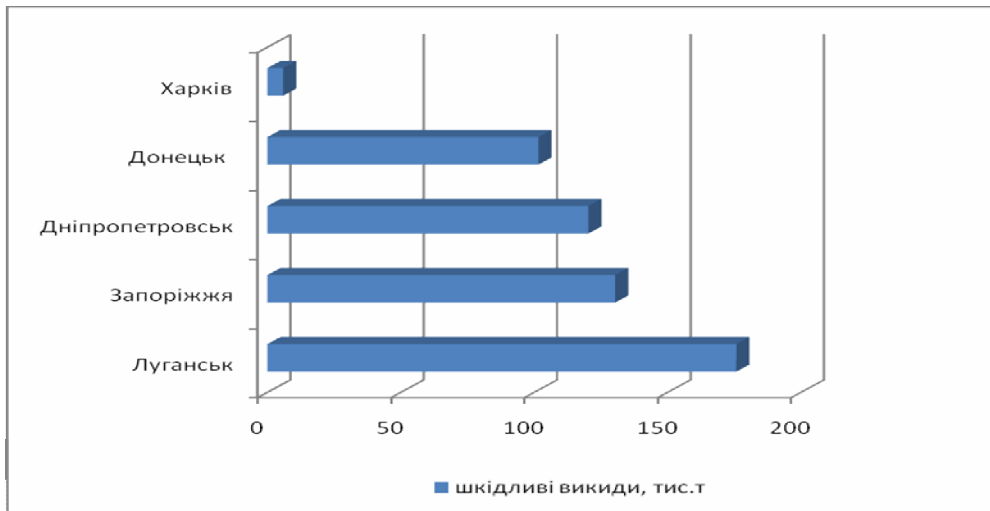

Рис. 2 Викиди шкідливих речовин у атмосферу по обласним центрам України

Таким чином, можна зробити висновок, що найбільш «забрудненими» регіонами України є: Донецька, Дніпропетровська, Луганська, Запорізька, Івано–Франківська область. Саме в цих областях слід розвивати зелений туризм.

Законопроект «Про сільський та сільський зелений туризм» визначив зелений туризм як вид сільського туризму, що передбачає відвідування туристами територій, що мають природничу, культурологічну, етнографічну цінність. Сучасне розуміння екологічного (зеленого) туризму полягає у визначенні його як соціально відповідального явища, при якому туристи несуть відповідальність за збереження природного середовища. Тим самим, розвиваючи сферу зеленого туризму, можна не лише привернути увагу суспільства до глобальних та локальних екологічних проблем, але й покращити стан навколишнього природного середовища, через покращення стану природного середовища та збільшення «зелених насаджень». При цьому, паралельна співпраця держави та суб'єктів туристичної діяльності сприятиме появі синергетичного ефекту, при якому реалізація програм покращення екології країни буде приносити прибуток. Для того, що розробити механізм подібної співпраці, необхідно провести аналіз існуючої норма-

тивно–правової бази. Основні положення охорони навколишнього середовища закріплені у Конституції України (стаття 16)[1], Законі України «Про охорону навколишнього середовища», згідно з яким охорона навколишнього середовища в Україні регулюється також Земельним, Водним, Лісним законодавством [2]. У законі України «Про Загальнодержавну програму формування національної екомережі на 2000–2015 роки» розроблена програма відносно подальшого розробки, удосконалення та розвитку екологічного законодавства України [3]. Діяльність у сфері сільського зеленого туризму повинна регулюватися спеціальним Законом, але на сьогоднішній день існує лише Законопроект «Про сільський та сільський зелений туризм», який прийнято за основу, але не ухвалено Верховною Радою України. Тому правовими засадами регулювання діяльності в сфері сільського зеленого туризму є: Цивільний кодекс України, Закон України «Про Туризм», Закон України «Про особисте селянське господарство», Розпорядження КМУ «Про затвердження заходів щодо державної підтримки розвитку сільського туризму на 2006-2010 роки», Постанова КМУ «Про затвердження порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)». Закон України «Про особисте селянське господарство» закріпив право селян займатися сільським зеленим туризмом, використовуючи особисте селянське господарство у тому випадку, якщо селянин має право власності на господарство згідно чинного законодавства України. Таким чином, здійснення сільського зеленого туризму є законною діяльністю.

Зелений туризм розуміє під собою бережливе ставлення до природи, збільшення площі зелених насаджень, зайнятість сільського місцевого населення. Тобто необхідно розвивати сферу зеленого туризму не лише у традиційних для зеленого туризму областях України, але й по всій території країни, особливо у тих областях, де забруднення навколишнього середовища найвищі. Необхідно розробляти програми розвитку зеленого туризму, які будуть враховувати проблеми забруднення навколишнього середовища. Ключовим фактором, яких буде фактор дбайливого ставлення до природи.

Отже, що туристична галузь несе відповідальність по збереженню навколишнього середовища. Враховуючи проблеми екології, необхідно розвивати саме ті види туризму, які будуть приносити не лише прибуток, але й користь як суспільству, так і навколишньому середовищу. Україна сьогодні має ряд проблем, пов'язаних з екологією. Це, перед усім, проблеми викидів шкідливих речовин у атмосферу, забруднення ґрунту, підвищена радіація. Сьогодні розробляються то впроваджуються механізми з покращення екологічного стану в країні, але для кращого результату необхідна співпраця усіх галузей економіки, у тому числі й туристичної.

1. Конституція України.
2. Закон України «Про охорону навколишнього середовища»
3. Закон України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України"
4. «Экология становится главной причиной смертности землян» // Регион: события и факты. – 2007. – № 27.

5. «Попутали нечистые» // Корреспондент. – 19 июня. 2009.
6. «Раскаяние мегаполисов» // Корреспондент. – 2009. – № 29.
7. «Чем мы дышим?» // Время. – от 23.06.2009. – № 109.
8. www.Forbes.com.

УДК 911.3:379.85(477)

Яковчук О.В.

ОЦІНКА ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Розглянуто стан наукового дослідження туристичних ресурсів України, запропоновано модель оцінки туристичного потенціалу різних територій для потреб науки, державного управління і туристичного бізнесу, проведено оцінку туристичного потенціалу типових туристичних центрів України.

Ключові слова: рекреаційні потреби, туристичні ресурси, туристична інфраструктура, оцінка туристичного потенціалу території.

Рассмотрено состояние научного исследования туристических ресурсов Украины, предложена модель оценки туристического потенциала различных территорий для нужд науки, государственного управления и туристического бизнеса, проведена оценка туристического потенциала типовых туристических центров Украины.

Ключевые слова: рекреационные потребности, туристические ресурсы, туристическая инфраструктура, оценка туристического потенциала территории.

A state of scientific research of tourist resources of Ukraine, proposed model for evaluating the tourism potential of various areas for the purposes of science, public administration and tourism business, the estimation of tourist potential of the typical tourist centers of Ukraine.

Key words: recreational needs, tourism resources, tourism infrastructure, tourism potential assessment area.

Постановка проблеми. Туристична галузь України знаходиться на висхідній траєкторії розвитку, визначається високими темпами зростання туристичних потоків і позитивними структурними трансформаціями. Проте внутрішній український туризм за своєю активністю, спрямованістю і темпами розвитку поступається міжнародному туризму, що певною мірою контрастує з наявним великим і різноманітним туристичним потенціалом України. Така ситуація породжена як все ж недостатньою вивченістю території України у контексті її туристичних можливостей, так і парадоксально меншою популярністю українського турпродукту не лише серед іноземних громадян, а й серед громадян України. Тому, незважаючи на досить числені публікації про туристичні ресурси України, варто актуалізувати необхідність більш обґрунтованого і глибокого дослідження туристичних ресурсів України і можливостей їх використання на сучасному етапі та на перспективу, зокрема використовуючи теоретико-методичний та прикладний „інструментарій” сучасної географічної науки.

У даному контексті недостатньо розробленими в Україні є питання не лише адекватної сучасним соціально-економічним реаліям класифікації та оцінки туристичних ресурсів певних територій, а й взагалі питання уніфікації наукового розуміння таких ніби то загально зрозумілих, проте по